

WAPENGRAF UIT DE VROEGE IJZERTIJD TE REKEM

Hadden de opgravingen te Rekem, waarover sprake in vorige bijdrage, al een interessante reeks graven opgeleverd, dan lag er in een der laatste ontdekte graven toch nog een verrassing verscholen. Op ongeveer 45-50 cm diepte tekende graf 72 zich af als een klein kuiltje, gevuld met beenderresten, een gewoon brandgraf zonder urn op het eerste zicht. Hier en daar vonden we tussen de verbrande beenderen kleine stukjes brons, niets uitzonderlijks aangezien dit in zulke beendergraven een gewoon verschijnsel is, dat zijn oorsprong vindt in het feit dat de dode gekleed en met zijn of haar juwelen getooid werd verast. Aangezien het toeval gewild had dat de helft van de kleine grafkuil nog achter de wand van de sleuf verscholen lag, moest nog eerst een blok aarde weggegraven worden om het graf volledig vrij te krijgen.

Fig. 38. Het graf tijdens de opgraving, vanuit het zuiden gezien.

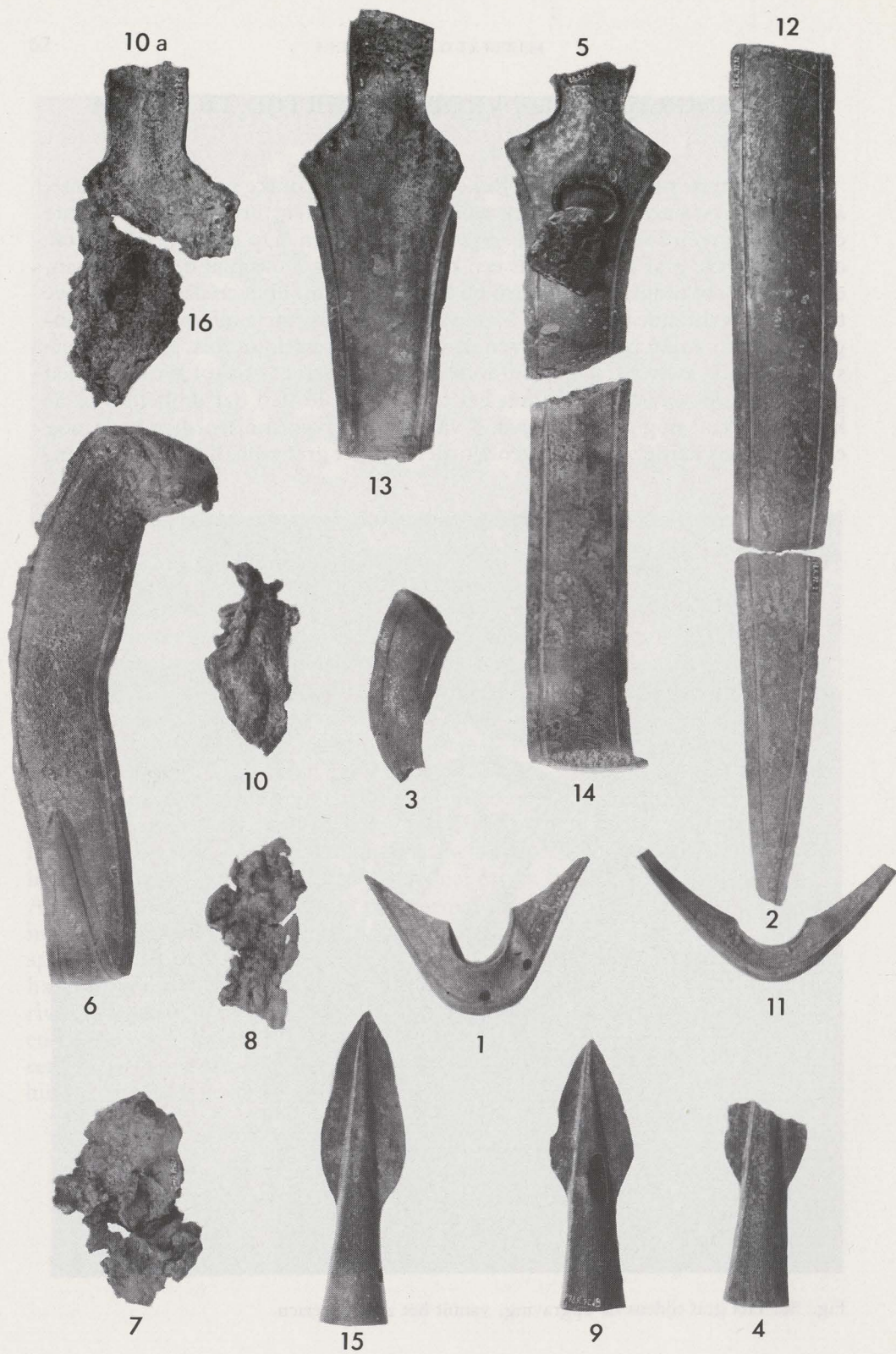

Fig. 39. Overzicht van de wapens. S. ca. 2/5 (foto A.C.L.).

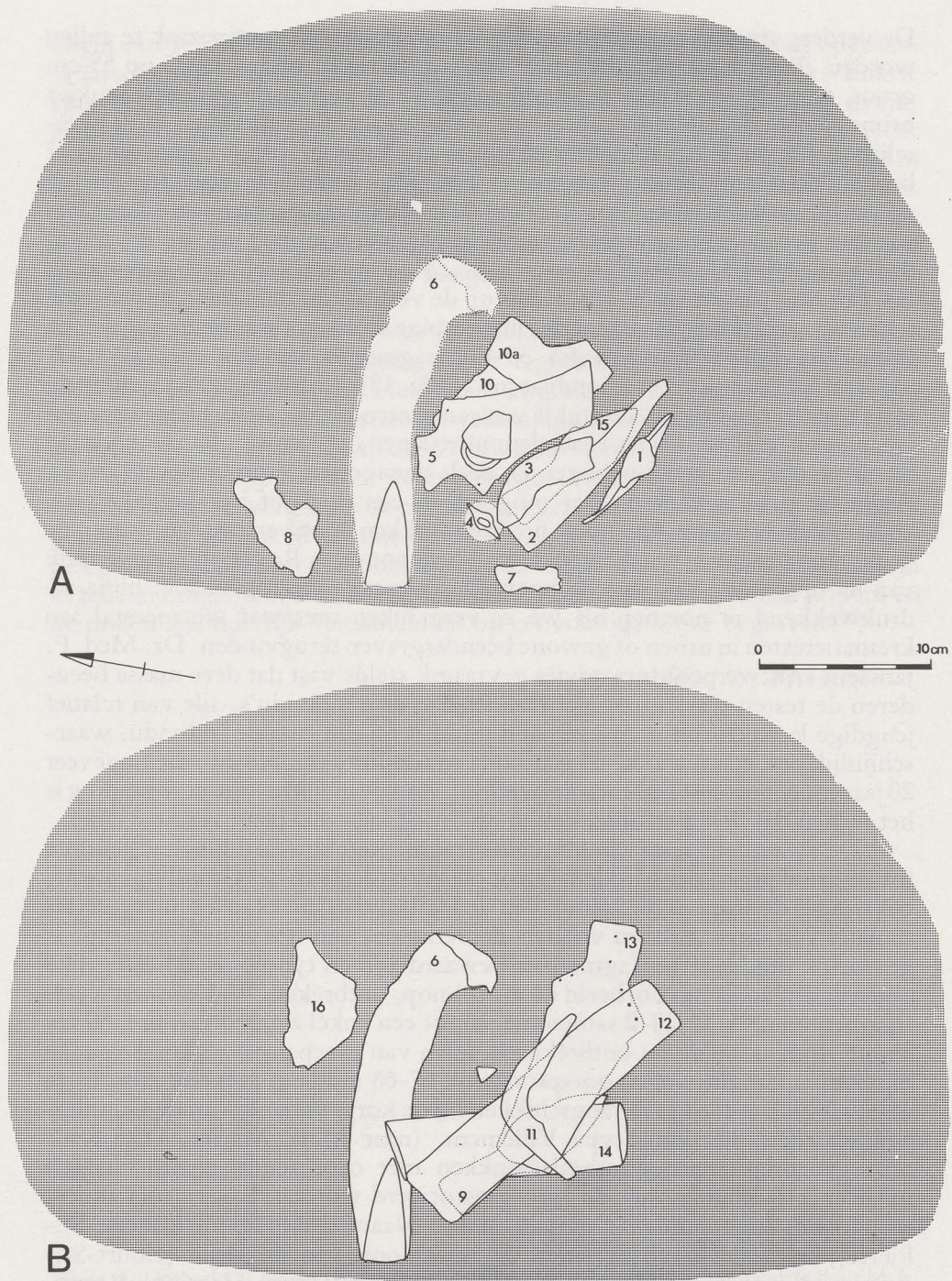

Fig. 40. Plan van het graf (voor de duidelijkheid werd het in twee niveau's opgedeeld: A ligt op B).

De verdere afwerking van dit graf leek ons slechts een routinezaak te zullen worden. Toen het kuiltje helemaal vrij lag, ovaal en ongeveer 35 op 55 cm groot, werd bij de schoonmaak duidelijk dat de eerder opgemerkte stukjes brons slechts de uiteinden geweest waren van grotere stukken: in de westelijke helft van de kuil, net niet tegen de wand samengepakt, vonden we zo 17 brokstukken van bronzen wapens (fig. 38). Enkele fragmenten waren nauwelijks te herkennen (fig. 39-40, n^{rs} 7-8, 10, 16): drie ervan waren stukken van een lemmer, bijna volledig door de hitte versmolten; het vierde, n^r 16, droeg nog twee kleine nietjes op zich, wat wees op een deel van het gevest en liet zich nog passen aan n^r 10a. Zoals op de voor de duidelijkheid opgedeelde tekening te zien is lagen voal de langwerpige stukken op mekaar gepakt, en bijna alle gelijk georiënteerd (fig. 39-40): fragmenten van lemmers (n^{rs} 3, 12, 14), stukken van gevest en handvat (n^{rs} 5, 10a, 13) — op één ervan kleefde nog een bronzen ringetje en een stukje van een ijzeren plaatje —, 3 kleine bronzen lanspunten (n^{rs} 4, 9, 15) en 2 schedepuntbeslagen (n^{rs} 1 en 11). Iets ter zijde lag tenslotte nog een groot gebogen en deels versmolten lemmer fig. 39, n^r 6). Rond dit pakket wapens, dat mogelijk in een doek of zak verpakt was, zoals enkele weefselresten op de bronzen stukken doen vermoeden, waren de beenderen van de overledene in de kuil gedeponereerd. Reeds op het ogenblik van de opgraving zelf was de hoeveelheid beenderen opgevallen, bijna indrukwekkend te noemen als we ze vergelijken met wat we meestal aan krematieresten in urnen of gewone beendergraven terugvinden. Dr. Med. P. Janssens (Antwerpen), om advies gevraagd, stelde vast dat deze massa beenderen de resten waren van niet minder dan drie individu's, alle van relatief jeugdige leeftijd: een man van rond de 25 jaar; een tweede individu, waarschijnlijk ook een man, 30-35 jaar oud; en tenslotte een vrouw, die ongeveer 20 jaar moet geweest zijn toen ze overleed. Aan de gelijkmatige verbranding is het te zien dat de 3 personen samen op dezelfde brandstapel verast werden.

De zwaarden, waarvan vermelde fragmenten bewaard bleven, behoren tot de grote groep der Midden-Europese zwaarden van het Gündlingentype, gekend als de wapens bij uitstek van de Hallstattlieden. Nauwkeurige determinatie van onze stukken volgens de varianten van het Gündlingentype is gevaarlijk omdat ze te fragmentair bewaard zijn en typologisch belangrijke onderdelen, zoals bijvoorbeeld de greepknop, ontbreken. Wel kunnen we de fragmenten n^{rs} 5-14-12-2 samenvoegen tot een enkel zwaard van nog 60 cm lengte. Indien we de nu ontbrekende delen van greepangel en knop zouden bijrekenen kan dit wapen oorspronkelijk 67-68 cm lang geweest zijn. Deze maat alleen laat toe het te rangschikken bij de korte variante van de Gündlingenzwaarden, het zgn. type Villement, (naar M. E. Mariën). De beide scheepvormige schedepuntbeslagstukken met opstekende rechte vleugels (n^{rs} 1 en 11), kunnen met dit type geassocieerd worden. Samen met andere reeds sinds lang ontdekte graven in het Naamse (Gedinne, Louette-St.-Pierre), in Waals-Brabant langs de bovenloop van de Dijle (Court-St.-Etienne, Limal, Basse-Wavre) en in Henegouwen (Havré, Harchies, Bernisart), is dit wapengraf een bewijs voor de aankomst van kleine ruiterbenden vanuit Centraal Europa, meer bepaald Zuid-Duitsland, in onze streken in het

bëgin van de VII^{de} eeuw v. Chr., waar ze zich *manu militari* een plaats opeisten. Waarschijnlijk verliep deze „migratie” via Noordoost-Frankrijk. Enkele groepjes zijn doorgestoten tot in Noord-Brabant, zoals ook daar uit gelijk-aardige vondsten blijkt. De inwijkelingen, die Rekem aandeden lijken eerder langs de Rijnvallei afgezakt te zijn, zoals mag blijken uit de aanwezigheid in andere graven van aardewerk dat langs de Midden-Rijn thuishoort: urnen met vroege Laufeld-kenmerken, sferische urnen met korte uitstaande rand, een rood beschilderde beker van het zgn. Neuwiedtype, mogelijk ook een grote sferische urn met groepen hangbogen in rood op de schouder geschilderd.

Het kollektieve karakter van dit graf kan er een aanduiding voor zijn, dat de aankomst van deze immigranten tegenstand kende en niet zonder bloedvergieten is verlopen. Het is niet uitgesloten dat familieleden van gesneuvelde krijgers eveneens een gewelddadige dood kenden, wat de aanwezigheid van de beenderen van een vrouw in het graf zou verklaren. Ongeacht hun herkomst werden deze vreemdelingen toch begraven volgens de inheemse ritën: ze werden op de brandstapel gekremeerd. Hun wapens werden geplooid en gebroken en aan de rand van de brandstapel naast de doden gelegd. Dit rituele breken ontnam aan de krijger op symbolische wijze zijn kracht en mogelijkheden. Na de krematie werden de resten van de wapens en de doden afzonderlijk verzameld en op eenvoudige wijze begraven⁽¹²⁾.

L. VAN IMPE, W. THYSSEN

¹² Het probleem der wapengraven in de vroege IJzertijd werd uitgebreid behandeld door M. E. MARIËN, *Trouvailles du Champ d'Urnes et des tombelles hallstattiennes de Court-Saint-Etienne*, Monogr. Arch. Nat. I, 1958; ID., Epées de bronze « proto-hallstattiennes » et hallstattiennes découvertes en Belgique, *Helinium* 15, 1975, 13-35.